

ประเพณีทานก้วยสลากภัต

เดือน 11 – 12 เกียงเหนือ เดือน กันยายน – ตุลาคม

คนโบราณเรียกว่า ทานก้วยสลาก หรือ กินข้าวสลาก การเตรียมทำบุญตานสลากนั้นจะต้องรู้วันและเดือนออก เดือนแรม ที่คำให้รู้ก่อน เพราะการทำบุญสลากกันนับว่าเป็นการตานประเภทหนึ่ง การตานสลากนี้นับว่าเป็นการตานไม่ตรงกับภาคเหนือ เราจะตานในเดือน 12 เหนือ และเดือนเกียงเหนือ ส่วนภาคกลางจะตานสลากภัตนั้นถือเอาฤดูที่มีผลไม้มาก เช่น ทุเรียน มะม่วง มะปราง รางสาด การทำบุญสลากนี้ คือ เป็นประเพณีมาตั้งแต่ดั้งเดิมจะผลัดเปลี่ยนกันทำบุญไปเป็นวัดๆ แต่ให้วัดดั้งเดิมทำก่อน เช่น วัดเชิงม่น กินก้วยสลากแล้ว วัดสวนดอก วัดเจดีย์หลวง และต่อกันไป และวัดเล็ก วัดน้อย นานๆ ก็จะกินสลากกันสักครั้งเพราะขึ้นอยู่กับศรัทธาของวัดนั้นๆ

วิธีตามประเพณีที่เคยปฏิบัติกันมาแต่โบราณนั้นจัดเป็นวันดา 1 วัน วันทำบุญ 1 วัน แต่วันดาไม่ได้แผ่กุศลอย่างนี้ทุกวัน จะทำของไฟของมัน วัดไหนมีศรัทธามากก็ทำได้มาก วัดใดมีศรัทธา น้อยก็ทำตามกำลังศรัทธา

ในก้วยมีผลหมากริมนานาชนิด เช่น กล้วย อ้อย ขนم ข้าวต้ม คือ ลูกส้ม ของหวาน ข้าวปลาอาหาร ปลาจ่อม ห่อหนึ่ง ของกินได้พร้อมทุกอย่างใส่เข้าไปแล้วรวบรวมปากก้วยเข้าหากันเอาสวยดอกไม้ไม้เสียบอยู่ตรงกลางแล้วมัดให้แน่น ทำให้สวยงาม บางบ้านที่มีลูกสาวหลายคนก็จะมอบหรีเป็นแพๆ แขนวนต้นคา ต้นฉัตรและก้วยสลากน้อยห้อยสดางค์มีรุหากเป็น สดางค์แดง สดางค์ 10 และ 20 สดางค์ เพราะสดางค์มีรุ หากเป็นเงินแถบเงินรูป หรือเหรียญบาทตราช้างก็จะใช้ถัก บางคนเก่งก็เอาข้าวเปลือกมาถักรอบเงินบาท

การกินสลากสมัยโบราณ มักจะกินก่อนเพลทำให้เสร็จก่อนเที่ยง พอพระได้เส้นแล้วก็รับน้ำเอาไปอ่านตามหาเจ้าของนั่งที่ไหน ตรงไหน จะบอกรายละเอียดไว้ที่เส้นสลาก พระเณรหรือประชาชนที่ช่วยพระเณรอ่านก็จะตามหาจนพบ แล้วอ่านเส้นให้เจ้าภาพฟัง เจ้าภาพจะส่งถ้วยให้เรา ก็ให้เส้นคืนเขาไป

ถ้าเป็นกัณฑ์ใหญ่หรือเจ้าภาพเมื่อพร้อมแล้วก็ให้พระเณรอ่านสลากและให้พร ในเมื่อเสร็จก็รีบกลับไปปล้นเพลที่วัดของตน ถ้าหากวัดอยู่ไกลไปไม่ทันก็ฉันตามรอบป่า ห้าง นาได้ ต้นไม้ที่เราผ่านไปมาเพราะไม่มีการเลี้ยงพระอย่างทุกวันนี้ การไปถ้วยสลาก คณะศรัทธาที่ไปด้วยมักจะเอาระเบียงหอบตามพระเณรไปพอเรือของดีรื้อน้ำใส่กระบุงกาบกลับวัด มักจะเป็นสาว ๆ หอบลัดทุ่งป่าไปเป็นอันสนุกสนาน

เส้นสลากสมัยโบราณ ใช้ใบลานตัดเอาใบสวย ๆ งาม ๆ ใหญ่ยาวเอามาแยกออกเป็นใบ ๆ แล้วตากแดดให้แห้ง นำมาเขียนเส้นสลากใช้ภาษาลานนาการเขียนต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความชำนาญ ส่วนใหญ่จะเป็นน้อยและหนาน(ทิด)ที่สึกมาแล้วหรือพระภิกษุสามเณร ในวัดเป็นผู้เขียนให้เส้นมี 2 อย่าง คือ เส้นน้อย หมายถึง เส้นถ้วยน้อยทำเป็นซอง หรือชะลอมน้อยๆ ใส่ของพอสมควร เช่น ส้ม อ้อย ข้าวปลาอาหาร

ถ้าเป็นเส้นใหญ่ หมายถึง กัณฑ์โชค เป็นผ้าห่อปราสาม บ้านเรือน เรือบิน ช้าง ม้า สูดแล้วแต่เจ้าภาพจะเขียนเส้นว่าจะทานไปหาใคร หรือทานไว้ถวายหน้า พระเณรองค์ใดได้ไปถือว่าเป็นโชคเพราะเป็นการเสี่ยงโชค แต่ละวัดกินสลากไม่ได้ตัดเส้นน้อย เส้นใหญ่ออกเลย แล้วแต่โชค การจับสลากแต่พระเณร นับจำนวนก็ดูว่าเส้นมีเท่าไร แล้วรวบรวมพระมีก่องค์ เณรก็องค์ก็เอาเส้นมาแบ่งกัน พระได้ 2 ส่วน เณรได้ 1 ส่วน ที่เหลือเป็นของพระเจ้าก็เอาไปประเคนพระเจ้าของพระ และเณร ก็จะจัดใส่พานหรือถาดของพระเอาไปประเคนพระ ของเณรเอาไปประเคนเณรต่างคนต่างไม่รู้ ว่า เส้นใหญ่เส้นเล็กอยู่ตรงไหนให้จับสลากเอาเอง

วัตถุประสังค์ก็दानไปหาผู้ที่ล่องลัดไปแล้วदानหาน้ำ ฟ้า สายฝน เทวบุตร เทวดา แม่พระธรณี และ ดานหาญาติ พี่น้อง ลูกหลาน เหลนदानไปหาสัตว์ ดานไว้ถวายหน้า ตามเจตนาของแต่ละคน

แหล่งที่มาของข้อมูล

ชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีเชียงใหม่. 2539. ประเพณีเก่าเชียงใหม่ 700 ปี. เชียงใหม่ : ชมรมอนุรักษ์

วัฒนธรรมประเพณีเชียงใหม่.